

Az 1893-ban alakult Gael Liga a gael-ír nemzeti nyelv és a visszaállításának programját tűzte zászlajára. Sikert azonban az angol hivatalos nyelvvel szemben nem érthettek el. 1898-ban a helyi közigazgatásba bevonják a ír polgárságot, de ennek ellenére folytatódnak az önkormányzati törekvések. 1900-ban a megegyezésre törekvők létrehozzák az Egyesült Ír Nemzeti Pártot, amely tulajdonképpen az újjászervezett Home Rule mozgalom. A párt meg is egyzik a britekkel. Léteztek azonban radikálisabb csoportok is. Az Ír Szocialista Munkáspárt J. Conolly vezetésével jelentősen megerősödik, mivel a tagságát alkotó munkások jelentős pozíciókat szereznek a szakszervezetekben. Követeléseiknek sztrájkjal adnak nyomatékot. Gazdasági és jóléti helyzetük javítása mellett az önkormányzat és a teljes függetlenség kivívását tűzték ki végső céljukká. Az önkormányzati törekvések fontos erőcentruma lesz az 1905-ben alapított Sinn Féin-mozgalom.

Felhasznált irodalom

- ☞ Emberiség Krónikája. Bp., 1992.
- ☞ Európa regionális földrajza. Szerk.: Probáld Ferenc, Bp., 1994.
- ☞ C. Desmond Greaves: Az ír válság. Bp., 1973.
- ☞ Kabdebó Tamás : A magyar-ír párhuzam és Arthur Griffith magyar történelmi forrásai. Századok 125. évf., 1991/3.-4. 309-331.
- ☞ Maron Ferenc: A három évszázados gyűlölet földje. Magyar Nemzet 25./1969. 202. sz.
- ☞ Pesti Hírlap 1843. évi évf.
- ☞ Martin Roberts: Európa története 1787-1914, Bp., 1992.
- ☞ Szőnyi Szilárd: Szent Patrick nyomában – Igen 4. évf., 1992/20, 18-19.
- ☞ Charles Townsend: Modernizáció és nacionalizmus. Világtörténet 1984/1. 50-64.
- ☞ Új- és legújabbkori egyetemes történelmi szöveggyűjtemény 1/ 2., Bp., 1970.
- ☞ Világtörténelmi Enciklopédia. 1. kötet, Bp., 1982.
- ☞ Voiht Vilmos: Bealoides. Ethnographia 100./1989. 1-4. 416-417.

Kákonyi Gellért

A „véres húsvét”

Írország, Dublin, 1916. április 24-30.

..... vitt a görög, szíve szakadt
 A lélek felsírt benne
 Lengyelország beleszakadt
 A hármass küzdelemben
 Az ír tízszer elbukhat
 De újfent a britre menne...”

Jhon Francis O'Donnell: Mi végre¹

Az angol-ír ellentét 900 éves történetre tekint vissza. Az 1916-os „Véres húsvét” nyolcvan esztendeje mérgezi a két nép viszonyát. E dolgozat koszorú, az elesettek emlékére.

I. Előzmények

Az első világháború előtt Írország közel került a polgárháborúhoz, a lakosság többsége a sziget részére önkormányzatot követelt. Asquith londoni liberális kormánya az önkormányzatot az egész szigetre ki akarta terjeszteni, ez annyit jelentett volna, hogy bár az ország a Brit Birodalom része marad, s bizonyos gazdasági és katonai ügyekben aláveti magát az angol akaratnak, belső ügyeit a Dublinban székelő önálló ír parlament intézi.²

Írországot vallási kettéosztottság jellemzi, és a sziget északi részén lévő Ulster tartomány protestánsai inkább választották volna a fegyveres harcot, mintsem az egyesülést Írország túlnyomórészt katolikus másik felével, és a katolikus többségű dublini parlament fennhatóságát.

A világháború kitörésével az önkormányzat kérdését félretették, és minden ír lelkesen támogatta Belgium ügyét, és protestánsok-katolikusok egyaránt jelentkeztek a brit hadseregbe. Az Ulsteri Önkénteseket, akik előzőleg német támogatással felkelésre készültek, hivatalos egységekként átvették, szemben a katolikus Ír Önkéntesekkel, akik a törvényes jogukat követelték, velük az angol hatóságok nem törődtek. Az ulsteri „vörös kéz” hivatalos katonai jelvény lett, az „ír hárfát” nem ismerték el. Az Ír Önkéntesek közül 10 000-en (a 140 000-ból) elszakadtak és most már ők készültek felkelésre.³

Diplomáciai vonalon megindult az előkészítés. Pénzre volt szükségük, ezért *Eamon De Valera* (1882–1975, amerikai állampolgárságú ír, később haláláig az Ír Köztársaság elnöke⁴) és *James Connolly* (1868–1916, ír származású, de fiatalságát Skóciában tölti, majd Angliában magáévá teszi a szocialista eszméket, 1896–1903 között az Ír Szocialista Párt vezetője, amerikai emigrációjából visszatérve az 1913-as sztrájkharcot vezeti Dublinban, egyébként történet-író és ideológusa az ír munkásmozgalomnak⁵) – az Egyesült Államokba utazott. Útjuk eredményes, 5 millió dollárt gyűjt Írország részére.

Még egy nevet említenünk kell: *Sir Roger Casement*. 1864-ben Kingstownban, Dublin megyében született. Portugál Kelet-Afrikában (Mozambik, 1898–1900), majd Angolában, Kongó Szabadállamban (1901–1904) és Brazíliában (1906–1911) volt brit konzul⁶. Bár ulsteri protestáns család sarja, rokonszenvezik a római katolikus ír nacionalistákkal. 1913 végén segítette az Ír Nemzeti Önkéntesek (Irish Volunteers)⁷ megalakulását. 1914 júliusában New Yorkba utazik, hogy támogatást szerezzen, a britellenes erőknél. Útját 1914 novemberében Berlinben folytatta.⁸ A németek eleinte kedvezően fogadták az ír terveket, hogy katonáik szálljanak partra a szigeten, s itt nyissanak egy „második” frontot Anglia ellen.⁹ Németországban ír hadifoglyok közül próbált dandárt szervezni az angolok ellen. Próbálkozásai nem jártak sikerrel. Német tiszteket szeretett volna kapni a felkelés katonai vezetésére, de 1916 tavaszára a német hadvezetés feladja Írországra vonatkozó terveit, nem érzi magukat elég erősnek ahhoz, hogy partraszálljanak Németországtól messze. Erőiket Verdunnál összpontosítják...

Casement észbekap, hogy német segítség nélkül az 1916 húsvétjára tervezett felkelés eleve bukásra van ítélve, ezért 1916. április 12-én egy német tengeralattjárón Kiel-ből Írországra utazott, hogy a szervezkedést még időben leállítsa...¹⁰

II. „Esélyünk egy az ezerhez...”¹¹

1916. április 21-én a Kerry megyei Tralee-ben elfogtak egy törvényszéki hivatalnokot és egy postahivatalnokot¹² név szerint Austin Stack ügyvédi írnokot és Cornelius Collins postahiva-

talnokot fegyvercsempészs miatt. A tralee-i öbölben egy csónakot találtak munícióval és fegyverekkel megrakva az angol hatóságok.¹³ Az események felgyorsultak. Sir Roger Casement szintén Tralee mellett ért partot, de őt is elfogták, április 24-én vasárnap reggel a parton kóborolva¹⁴ az angol rendőrség letartóztatta, és azonnal Londonba vitték.

A párizsi „La Patrie” szerint Casement fegyvereket akart csempészni a partra. A lőszerküldeményt szállító hajót a parti őrség felkutatja, mire az elsüllyeszti saját magát.¹⁵ John MacNeill. az Ír Önkéntesek vezérkari főnöke lemondott, majd meggondolta magát és parancsba adta: a felkelés elmarad. Dublinban azonban a dolgok kicsúsztak a kezéből.

Vasárnap éjszaka merényletet követtek el egy vonat ellen, amely kirándulókkal Mayrborough mellett haladt el. Mikor a vonat kiindult erről az állomásról észrevették, hogy táviróvezetéke nincs rendben. A rendőrök átvizsgálták a pályát és megállapították, hogy táviróoszlopok fekszenek keresztbe a síneken.

Birrel ír államtitkár április 26-án jelenti, hogy előtte nap Dublinban súlyos zavargások törtek ki, a postaépületet elfoglalták, a távirati összeköttetés elvágva. A nap folyamán katonaság érkezett a curraghi táborból. 3 tisz, 4-5 katona, 2 rendőrtiszt meghalt, 4-5 tisz, 7-8 katona megsebesült. A Sinn Fein mozgalom híveinek veszteségeiről nem érkezett hír.¹⁶ Az április 28-i Népszava részletesen foglalkozik az ír forradalom eseményeivel.

Asquith angol miniszterelnök az alsóházban ostromállapotot hirdet Dublin és környékére. Szerinte vidéken nyugalom van, ám merényletekről is érkeznek hírek. Asquith szerint a helyzet kielégítő, a katonaság és a csendőrség drasztikus eszközökkel el fogja nyomni a forrongást. A felkelők a St. Stephens green teret (főpostahivatal) megszállva tartják. 11 főkelő veszítette életét. A házak tetejéről is lőtték a csapatokat, Lord Lansdowne azt közölte, hogy a dublini kastély ellen is intéztek támadást a felkelők. (A.J.P. Taylor szerint 20 katona védte a kastélyt, a kormányzati központot, de a felkelők nem tudták bevenni.) Április 28-án egész Írországra kiterjesztik az ostromállapotot. Sir John Maxwell tábornokot bízzák meg teljhatalommal a rendcsinálás ügyében. Londonban óriási az izgalom, állítólag több ezer amerikai fegyvert tettek partra Írországbán.

A vasútvonalak őrzésére 16 000 katonát mozgósítottak. A dublini helyőrség, melyet Belfastból és Angliából hozott egységekkel erősítettek meg, még kedd este sem volt képes kiszorítani a felkelőket a postahivatalból. Dublinban késő estére a King Bridge és a Duann állomás közötti ellenállást elvágták egymástól, a Sinn Fein főhadiszállását a Liberty Hall épületet az angol csapatok szétlövik és megszállják. A város környékéről Ardesből, Swordsból és Luskból új lázongásokat jelentenek.

Spring Rice washingtoni angol nagykövet névtelen levelet kapott, amelyben tudatják vele, ha az angol hatóságok nem úgy bánnak a letartóztatott és a Towerbe szállított Casementtel, mint más hadifoglyokkal, a Sinn Fein őt és az angol követség más hivatalos személyeit, és az Amerikában élő angol hivatalos személyeket halálra ítéli.

Az angol felsőházban április 28-án Middleton képviselő bírálata tárgyává tette a kormány kijelentését, miszerint ura a helyzetnek. Épp fordítva áll, szerinte a kormány megbízható helyről időben figyelmeztették a készülő eseményekre. Már hónapok óta Sinn Fein testületek voltak a városban felfegyverezve, katonai kiképzést kaptak. A Sinn Fein-mozgalom terveit több

lapban hétről-hétre nyíltan hirdették. Pemberton Billinge azt javasolta az alsóházban Asquith-nak, hogy Casementet löjjék agyon! A miniszterelnök szerint ez most nem időszerű.

A Daily Mail bírálata: a kormánynak ez a kolosszális hibája (mármint a határozatlansága) minden más hibáját, amelyet a háború folyamán elkövetett, háttérbe szorítja. Meddig fogja még a nemzet tűrni oly vezérek uralmát, akik nem vezetnek, cselekedni nem akarnak és krónikus határozatlanságban szenvednek...

A Manchester Guardian a dublini lázadás kitörését „kellemetlen epizódnak” tartja.¹⁷ Április 29-re megszűnt az összeköttetés Anglia és Írország között, az Írországból lévő külföldi közülatások el vannak vágva a londoni követségektől. French tábornok szerint, aki a felkelés leverését a helyszínen vezette, a katonai intézkedések kielégítőek. A Sackville street és a főposta környékén a felkelők elbarikádozták magukat. Lövöldözés folyik a törvényszéki épülettől északnyugatra. A fölkelés gócpontjai Galway és Enniscorhy grófságok. Killarneyből, és Goreyből is nyugtalanságot jelentenek.

Egy szemtanú a látottakról: „A Sinn Fein néhány tagja minden alkalmat felhasznált, hogy a katonákra és a matrózokra löbessen. Amikor két kerékpáros haladt arra, a zendülők vaklövéseket adtak le rájuk. 3 órakor a postahivatal zászlórúdján két zászló volt, jobbról a Sinn Fein zöld lobogója, balról a sárga lobogó. A zöld lobogón sárga betűkkel ír nyelven ez a fölírás: Ír Köztársaság. A lázadók a zászlók kitűzését viharos örömrivalgással fogadták. [...] A rendőrséget az utcákról eltávolították, a szolgálatban nem levő katonáknak azt tanácsolták, hogy keressenek menedéket. Csütörtök reggel a város déli részén ahová a katonák kivonultak, heves puskatüzelés volt, amely egész napon át tartott. Egy angol ágyúnaszád (neve: Liffey) a kikötőbe érkezett és két lövést adott le a Sinn Fein által megszállt műhelyre. Utóbbiak a polgári lakosságot, úgy az angolokat mint az íreket nem bántották, ők csak a katonasággal, nyilván tehát a kormánnyal szemben tanúsítottak ellenállást. Fosztogatás nemigen történt. [...] Minden arra menőre aki a király egyenruháját viselte, rálöttek. A főpostára vezető összes utat elzárták. Csütörtökön a főposta körül drótsövényt vontak. A Sinn Fein 3 embere ott feltűzött szarvnyal állt őrt, de ezek megengedték, hogy a közönség a drót alatt átsuhanjon. Nyilvánvaló, hogy a lázadóknak igen jó szervezetük van, amelyet a város környékéről is támogatnak. A főpostára vezető mintegy 1000 távíróhuzalt elvágtek. [...] A postaépületben lévő Sinn Fein-tagokat egy nagyobb szállóból élelmezték. A lázadók a postán talált papír-, és ércpénzt a maguk céljára fordították.”

Április 29-én még mindig birtokában voltak a felkelők a Jakobs-féle biscuit (keksz)-gyárnak, amelyre a katonák ágyúkkal tüzeltek. Továbbá a postahivatalt, és egy vasútállomást tartanak még a kezükön. Az utcai harcok miatt több üzletet kiraboltak.

Amerikában az ír zavargásokat feszült figyelemmel kísérték, az amerikai ír liga New York-i vezetősége nyilatkozatot tesz közzé, amelyben az ír amerikaiakat arra intik, hogy gondoljanak arra, hogy amerikaiak. A Maasboda című holland lap tudni véli, hogy Asquith elismerte, az ír helyzet nagyon komoly. Maxwell tábornok személyesen Dublinba utazott, megérkezése után a fölkelők körül szorosabbra vonták az ostromgyűrűt. A külvárosokban is erős őriséget állítottak föl. Ezeknek a feladatuk, hogy a felkelők ne menekülhessenek ki a városból a hegyek közé.

A Reuter jelentése szerint egész nap angol csapatok érkeztek Dublinba. A Secolo milánói

újság információt közöl arról, hogy lord Wimborne Írország alkirálya április 24-c óta a felkelők fogságában van.

French tábornok jelentése: „*Reggelre Dublinban a helyzet lényegesen megjavult. [...] A fölkelők a Wacksvillstreet táján még komoly ellenállást fejtenek ki. [...] házról-házra folyik a harc. A postahivatalt és a Wacksvillstreettől keletre lévő háztömböt a tűzvész elpusztította. A Kingsenden egybegyűlt felkelőcsapatot automobilon odaszállított ágyúkkal elűztük. [...] Egy Pearse nevű felkelővezér a lábán megsebesült. Este érkezett a hír Pearse embereivel megadta magát. [...] Connolly felkelővezér hír szerint életét vesztette (mint utóbb kiderül a hír kacssa!). Ateury és Craughwell között felkelőbanda van. Enniscolphly táján is áll egy elsáncolt nagyobb csapat.*”

Az angol lapok szerint a Sinn Féin húsvétkor nagy gyakorlatot tervezett, de a hatóságok ekkor elfoghatták volna vezetőiket, s mikor rájöttek, hogy a rendőrség a nyomukban van, siettették a fölkelést.¹⁸

Április 30-án a felkelést végleg elnyomták. A dublini lázadók akkor adták meg magukat, mikor a főpostaépületből kiűzték őket. A Sackville street felé vezető kijáratot őrző csapatok beszüntették a tüzelést. A felkelők parlamentereket küldtek az angolokhoz. Fegyverszünetet kötöttek, majd Gearce, az ún. ideiglenes köztársasági kormány elnöke, aláírta a formális, feltétel nélküli megadást. Koppenhágában kelt jelentések szerint ágyúkkal és füstbombákkal támadtak az angolok, asszonyok és gyerekek is résztvettek a harcokban. Ennescourthy helységet a felkelők még hatalmukban tartják. Wexforthból egy lovasságból és tüzéségből álló osztagot küldtek ki 4,4 hüvelykes ágyúkkal a település ellen.¹⁹

III. A harcok mérége, és a megtorlás

Dublin óriási károkat szenvedett. A Sackville streeten okozott nagy károkon kívül az Abeystreeten is pusztulást állapítottak meg. Sok ház összeomlott, majdnem minden mellékutca a küzdelem nyomát mutatja. Az összes kár, amelyet a házak égése okozott 300 000 Font sterling. A foglyul esett felkelők között asszonyok is voltak, férfiruhában. Kb. 1000 ember került azonnal a katonaság kezébe, őket Angliába vitték. A Times londoni levelezője 5000 főre teszi a zendülők számát (A. J. P. Taylor 1200 főre teszi, más munkák 2000 főben állapítják meg).

A postahivatalban a felkelők 3 angol tisztet, 2 altisztet, és 5 katonát tartottak fogva, mikor helyzetük reménytelenné vált elengedték őket, ezzel szemben a felkelőket tucatszámra lötték agyon az angol csapatok...²⁰ Május 3-án Asquith miniszterelnök az alsóházban bejelentette, hogy Pearse, Clark, és MacDonagh ír fölkelőket, akik a köztársasági proklamációt aláírták haditörvényszék elé állították, halálra ítélték, s ma reggel agyonlőtték. 3 más fölkelőt 3 évi fogságra ítélték.

Az angol hadsereg is nagy veszteségeket szenvedett. Volt olyan ezred, amelyik tisztjei nagyobb részét elvesztette. A teljesen rommálott postahivatalban nagy számmal szuronyokat találtak, amelyeket nem Angliában gyártottak.²¹ Május 5-én Asquith az alsóházban közölte, hogy Casement perét a lehető leggyorsabban akarják elintézni. Roger Casement nővére Lansinghez az USA külügyi államtitkárához fordult segítségért, hogy ne ítéljék halálra Casementet. Lansing elutasította. Letartóztatott ír lázadók Angliába érkezvén: „Nos gyávák vagyunk-e? Isten veled Írország!” Május 8-án a dublini felkelés folyamán megölt polgárok

közül eddig 112 halottat temettek el, köztük 20 nőt. A munkáshiány miatt sokat közülük koporsó nélkül, pusztá ruhában vagy takaróba burkolva temették el.²² Tovább folytak a kivégzések, Asquith miniszterelnöknek megjegyezték, hogy a folytonosan folyó kivégzések Írországból gyorsan terjedő elkeseredést és dühöt idéznek elő. Asquith válaszában teljes bizalmáról biztosította a házat Sir John Maxwell iránt, akít utasított, hogy a halálbüntetést „takarékosan” alkalmazza. Újabb 4 főlkelőt Dublinban föbelőttek, egyet 8 évi, hármat 5-5 évi, 16-ot 3-3 évi, kettőt 2-2 évi büntetésre ítélték.²³

Bernard Shaw a New Statesman folyóirat hasábjain értékelte a forradalom eseményeit. Szerinte maguk a főlkelők is meg vannak elégedve azzal, amit elértek. Tudták pontosan, hányan vannak, tudták, hogy az ír nép többsége ellenük foglal állást, hisz fiaik az angol hadseregben harcolnak Európában, hogy a Home Rule (önkormányzat) életbeléptetésének ártani fognak, és a kormánynak minden politikai veszedelem nélkül ideirányítható csapatai vannak. Ha Roger Casementet (akinek szellemi erői hiányosak lehetnek, hazaszeretete, bátorsága, nemes jelleme és önzetlen áldozatkészsége az, amiért kétségtelenül elismerést érdemelne). Pemberton Billing kívánságára mint hazaárulót kivégzik, akkor mint Írland hazafias vértanújának egyikét kanonizálják. Ha szentté avatják, ez a Sinn Féin részére a hívek újabb ezreit jelenti. Kétségtelenül elkövette a hazaárulást, megérdemli, hogy kivégezzék, de az ily bünt nem büntetik ilyen prózai módon.²⁴

Május 11-én Middleton és Westföth városokban zavargások törték ki, a városházákat megszállták. Tovább izzott az elégedetlenség. Asquith ígéretet tesz arra, bizottságot alakít a fennianus mozgalom felderítésére, arra azonban nem tesz ígéretet, hogy beszüntetnék az újabb kivégzéseket.

James Connolly-t a kórházban halálra ítélik, és a sebestültet széken a kivégzőosztag elé állították, társával együtt John Morlarmorth-szal kivégzik.²⁵ Bűnük az volt, aláírták a dublini ideiglenes kormány manifestumát. A dublini Portobello kaszárnyában a katonai főparancsnokság tudomása nélkül 3 embert kivégeztek, köztük egy Skeffington nevű hírlapírót. A tisztet, aki az ártatlan hírlapíró kivégzésére parancsot adott, letartóztatták.²⁶ A Corriere della Sera és a Secolo olasz lap tudósítói az ír nacionalista fegyvertárát legalább 200 000 darabra becsüli, ezenfelül nagy mennyiségű munícióval is rendelkeznek. Billon képviselő az alsóházban bírálja a nyilvánosság kizárását a haditörvényszék tárgyalásairól, és a kivégzések folytatása megmérgezi az ír nép lelkét. A lázadók vitézül és becsületesen harcoltak. Míg beszédét mondta, közbekiabálók megjegyezték, kitűnő volna, ha az összes brit katona oly vitézül harcolna, mint a főlkelők Dublinban.²⁷

Május 16-án megkezdődik Casement pere a Bow street-i rendőrbíróságon. A New York Times a kivégzéseket hihetetlen korlátoltság és ideges izgalom jelének mondja. A New York Tribune azt kérdi, vajon az angolok tudják-e, hogy az amerikaiak, akik a háború kezdete óta a szövetségesek mellett foglaltak állást, mily megdöbbenéssel és csalódással szemlélik Anglia írországi politikáját.

Június 29-én Casementet halálra ítélik. Nézzük a tárgyalás lefolyását. A londoni legfelső bíróság nagytermében tárgyalta az esküdttörvényszék az ügyet. A megelőző tíz évben egy tárgyalás sem vonzott ennyi nézőt. Korlátozott számban belépőket is adtak ki. Reading lordfőbíró, továbbá Avory és Horridge bírák kevéssel tíz óra után foglalták el helyeiket. A védelem oldalán

Gavin és Duffy, valamint Doyle ügyvédek szerepeltek. A védelem szórnoka A. M. Sullivan híres dublini ügyvéd.

A terembiztos monoton hangon felolvassa a vádiratot, tíz percig tartott. Majd:

– Sir Roger David Casement, mit szól ehhez? Bűnösnek érzi magát?

Sullivan fölpattan helyéről és tiltakozik, szerinte a vádirat nem tartalmaz a fennálló jogba ütköző bűncselekményt, mert a vádiratban megnevezett cselekményt Casement a királyságon kívül követte el, nem pedig olyan területen, amelyet a korona magáénak nevezhet. Hosszas vitakozás támadt, megismétlik Casementhez a kérdést, mire ő:

– Ártatlan vagyok! (ezután nyilatkozatot olvas föl, amelyben rámutat arra, hogy az íreknek sohasem ajánlotta, hogy a németek vagy a törökök pártjára álljanak, hanem mindig Írországért harcoljanak. Amidőn Németországot elhagyta, szegényebb volt, mint amikor odaérkezett. Soha pénzt nem kapott a németektől.)

A koronaügyész, mint a közvád képviselője csak röviden beszél azokról a dolgokról, amikről már addig is szó esett. Sullivan védőbeszéde után az esküdtek tanácskozássra vonultak vissza, majd kihírdették a halálos ítéletet.²⁸ Augusztus 3-án miután a fellebbezését elutasították, Londonban a pentonville-i börtönben felakasztották, bár több befolyásos angol személyiség kegyelmet kért számára...²⁹

V. I. Lenin *Az önrendelkezés körül folyó vita eredményei* című cikkében foglalkozik az ír eseményekkel: „...felkelt Írország, amelyet kivégzésekkel igyekeztek térdre kényszeríteni a szabadságszerető angolok.[...] Az íreknek az a szerencsétlenségük, hogy nem lázadtak fel idejében, a proletariátus európai felkelése még nem érett meg...”³⁰

IV. Casement homoszexuális?

A brit hivatalnokok körében terjedni kezdtek Casement állítólagos naplói, melyek homoszexuális kapcsolatokat részleteztek. Eredetiségük éveken át vita tárgya volt, míg végül 1959 júliusában az angol belügyminiszter tudósok rendelkezésére bocsátja. Általában az volt a vélemény, hogy a kérdéses passzusok valóban Casementtől származnak... Többek szerint ez csak az angol kormányzat apró trükkje volt. 1965-ben Casement földi maradványait Írországba vitték és – állami temetés után – Dublinban temették el.³¹ Az 1916-os „Véres húsvétot” nem a katonai sikerei, hanem a brutális angol megtorlás avatta jelképpé az ír történelemben. Hőssé váltak az elszigetelt szabadságharcosok. William Butler Yeats, XIX–XX. századi ír költő az 1916-os felkelés emlékére az alábbi sírköfeliratot faragta:

„*Lovas, vess hűvös pillantást
az életre és a halálra és
haladj tovább...*”³²

Jegyzetek

1. Történelem: Ír költők antológiája. Szerk.: Kabdebó Tamás. Bp., 1988. 147.
2. Martin Roberts: Európa története 1900–1973. Bp., 1992. 112.
3. A. J. P. Taylor: Az első világháború képes krónikája. Bp., 1988. 110–112.
4. Világtörténeti Enciklopédia. Bp., 1983. 434.
5. Jemnitz János: Az ír történelmi tragédia háttere = Népszabadság, 1972. február 6. 4.
6. Loránd Imre: Ír kérdés? Angol kérdés? = Világosság 13/1972. 1. sz. 59–64.

7. Az emberiség krónikája. Bp., 1991. 861.
8. Britannica Hungarica. Bp., 1995. 3. köt. 670.
9. A XX. század krónikája. Bp., 1994. 196.
10. Britannica 3. köt. 670.
11. Európa története, 112.
12. Népszava, 1916. április 28. 4.
13. Népszava, 1916. április 29. 3-4.
14. A. J. P. Taylor, 110-112.
15. A XX. század krónikája 196.
16. Népszava, 1916. április 27. 3.
17. Népszava, 1916. április 29. 3-4.
18. Népszava, 1916. április 30. 6-7.
19. Népszava, 1916. május 3. 4-5.
20. Népszava, 1916. május 4. 4-5.
21. Népszava, 1916. május 5. 4-5.
22. Népszava, 1916. május 9. 2.
23. Népszava, 1916. május 10. 4.
24. Népszava, 1916. május 11. 5.
25. Népszava, 1916. május 12. 3.
26. Népszava, 1916. május 14. 3.
27. Népszava, 1916. május 15. 2.
28. Népszava, 1916. június 30. 5.
29. Britannica 3. köt. 670.
30. Michael O'Riordan: Lenin Írország történetében = Béke és szocializmus 13/1970 4. sz. 65-70.
31. Britannica 3. köt. 670.
32. Maron Ferenc: A három évszázados gyűlölet földje = Magyar Nemzet 25/1969 202. sz. 10.

Szebenyi Nándor

Terror Észak-Írországban

Augusztus 14-én egy kis sétát

Tettünk a Bombay Streeten,

S kipróbáltuk a szart,

Amit találtunk itten.

Vittünk egy kis benzint, volt egy-két

Fegyverünk,

S a szarházi féniek

Fölálltak ellenünk.

(Egy protestáns elítélt „költeménye”)¹

„Mi, angolok úgy érezzük, méltatlanul bántunk veletek. Azt hiszem, a történelem az oka.”²

Észak-Írország és a terrorizmus együttes említése minden bizonnyal az IRA akcióit juttatja mindenki eszébe. A helyzet viszont nem ilyen egyértelmű. Kétségtelen, hogy a katolikus csoportok clószerezettel emlegetik a múltban elszenvedett sérelmeiket, ám a történelmet nem